

4. *Шьон Е., Вайдахер Р.* Виробництво озброєнь // СІПРІ 2002. — К.: Заповіт, 2003. — С. 366.
5. *Hill L.* Moves to block straitjacket «buy American» law // *Jane's Defence Weekly*. — 2003. — 30 July. — P. 4.

І. Б. Юрченко

Київський національний економічний університет

ЗАЛЕЖНІСТЬ КОЛИВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ВІД ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУСПІЛЬСТВІ

Валютна діяльність, як будь яка інша господарська діяльність, обумовлена суб'єктивною поведінкою людини, в даному випадку банківських менеджерів, що приймають рішення в даній сфері. На поведінку менеджерів впливають як внутрішні чинники економічної діяльності банку, так і зовнішні чинники економічного та інституціонального характеру. До інституціональних чинників відносяться політичні рішення різного ієрархічного рівня, законодавство, менталітет, культура, нормативні акти уряду тощо. Сучасна економіка на відміну від економіки початку ХХ ст. в значній мірі залежить від політичних та інших інституційних чинників.

На поведінку людини великий вплив має інституційне середовище суспільства, яке включає менталітет, традиції, звичаї, правове поле, політичні рішення уряду тощо. Так, наприклад, необмежена свобода паралельного існування долара, євро і гривні на національному валютному ринку, створює передумови для вільної легалізації тіньових доходів, тим самим забезпечує мотиваційний механізм відтворення тіньового капіталу. Видача заробітної плати в двох валютах: офіційно в гривнях і не формально — в доларах США, безмежність валютних обмінів готівкою, їх анонімність є інституціональною основою відтворення тіньового капіталу. Запровадження в 1973 р., після відміни Бреттон-Вудської угоди, плаваючих обмінних курсів відкрило ще одну можливість валютних спекуляцій на валютному ринку. Штучно завищені чи занижені валютні курси гривні під видом коливання попиту та пропозиції валют на валютному ринку спонукає банки до ризикованих операцій з одного боку, а з другого — до тіньового вилучення доходу завдяки прихованню дійсної валютної різниці.

Тепер розглянемо причини цього грошового феномену¹. Один з усталених поглядів пов'язує гіперінфляцію з війною. За концепцією Ерла Гамільтона величезні воєнні видатки призводять до дефіциту державного бюджету, який покривається емісією. Наступними причинами гіперінфляції є слабкість уряду (він не спроможний організувати збір податків та впровадити в життя необхідні бюджетні реформи і тому змушений вдатися до інфляційного фінансування дефіциту держбюджету, що слугує ґрунтом для гіперінфляції) та зовнішні шоки, що впливають на бюджет (репараційні виплати Німеччини в 20-тих роках та торгова криза 80-тих). Отож, загальною рисою гіперінфляції є колосальне зростання пропозиції грошей, викликаною потребою фінансувати урядом величезний дефіцит бюджету. А дефіцити бюджету можуть бути спричинені недалекоглядною економічною політикою уряду.

Для того, щоб антиінфляційна політика запрацювала, необхідно забезпечити регульованість та соціальність економіки². Мається на увазі, по-перше, розвиток мотивів до продуктивної та висококваліфікованої праці, підтримка нововведень; по-друге, стимулювати зосередження капіталу і кваліфікованих кадрів у галузях, які є пріоритетними та забезпечують економічну незалежність держави; по-третє, забезпечити соціальну справедливість і гарантувати працівникам дохід, що залежить від якості та кількості вкладеної праці.

Функціонування національних валютних ринків може знаходитись під державним контролем. Це означає, що держава втручається в механізм ринкового ціноутворення шляхом введення в дію обов'язкових до виконання нормативних актів, які регламентують дії учасників валютного ринку і таким чином обмежують останніх у засобах та формах роботи на цих ринках. Ступінь втручання держави в управління валютними відносинами залежно від її економічного становища та грошово-кредитної політики може варіювати від незначних валютних обмежень до повного адміністративного контролю.

Як вже зазначалося, валютний ринок є системою, що водночас охоплює економічні, політичні та психологічні чинники, що втілює інтереси сотень мільйонів інвесторів, хедерів та посередників. За таких умов моніторинг ринку та прогнозування його най-

¹ Сакс Дж. Д., Ларрен Ф. Б. Макроекономіка. Глобальний підхід: пер. з англ.— М.: Дело, 1990. — 794 с.

² Томашик Л. С. Основні принципи антиінфляційної економічної політики.// Фінанси України. — 1999. — № 10. — С. 95.

ближчих кроків є особливо складним завданням. Якщо проаналізувати процеси валютного ринку з моменту його впровадження в незалежній Україні, може виникнути враження, що вони не завжди носили раціональний характер. Так, до середини 1994 року при збереженні фрагментарних зусиль з розвитку валютного ринку в цілому зберігався обмежений доступ суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до ресурсів іноземної валюти, що компенсувало ліберальний режим відносно імпорту¹.

Режим валютного регулювання та контролю має на меті захист національних економічних інтересів країни та підтримання кусу національної грошової одиниці. Як правило до таких засобів вдаються країни з централізованою, транзитивною економікою, або ті, що розвиваються. Економічно розвинуті країни свого часу також застосовували цей засіб, який на певному етапі їх розвитку виявився корисним. Так, наприклад Франція має довгу традицію валютного контролю².

О. О. Яковлева

АКБ «Правекс банк», м. Київ

МОНЕТАРНІ ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Монетарні чинники в розвинутій економіці відіграють надзвичайну роль у стимулюванні економічного зростання. Крім того, вони являються об'єктами та інструментами державного впливу на економіку. Їх особливість полягає в тому, що сила їх впливу — результат не тільки урядових намагань, а й залежить від розвиненості економіки. По-суті вони являються ринковими регуляторами, а отже визначають ефективність дії ринкових механізмів, створюючи їм певні умови. З цієї точки зору монетарні чинники особливо слід враховувати при побудові та удосконаленні ринкових механізмів, що зараз відбувається в перехідних економіках. Нехтування цим, як свідчить досвід української економіки, призводить до економічного спаду (депресії економіки) і труднощів у його подоланні.

Перш за все, мова йде про стабільність грошей. Цей чинник — найбільш вразливий, оскільки знаходиться у тісному взає-

¹ Рут Френклін, Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції. / Пер. з англ. — К.: Основи, 1998. — С. 165.

² Пейро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ. ред. Н. С. Бабинцевой. — М.: Прогресс, Универс, 1994. — С. 290.